

€ 0,70

VERENIGING VOOR BELANGENBEHARTIGING VAN HOOGBEGAAFDEN IN ONDERWIJS EN ONTWIKKELING

POSTBUS 32015 2303 DA LEIDEN POSTBANK 7227425 KVK LEIDEN 40448421 TEL 023-5479784
E-MAIL: HINTZH01@WXS.NL INTERNET: WWW.HINTNEDERLAND.NL

PLUSKLASSEN

Tom Geestman

Informatie

Een Plus-Klas?

Informatie over een Plus-Klas met in het achterhoofd de ervaringen die zijn opgedaan bij de klas van het Leids Onderwijs Project dat onder auspiciën van de belangenvereniging HINT werd geleid door Rob Brunia en Willeke van der Molen.

Wat is een Plus-Klas

Een Plus-Klas wordt gevormd door een groep leerlingen die door hun hoogbegaafdheid problemen hebben of gaan krijgen in de reguliere lessen in het basisonderwijs.

Een Plus-Klas is dus een van de vele vormen van "zorg" zoals die voorkomen op school. Denk maar aan Leesgroepjes voor kinderen met bijvoorbeeld dyslexie of Taalgroepjes voor kinderen met taalachterstand.

Soms kan het voorkomen dat één school niet genoeg dyslectische of hoogbegaafde kinderen heeft om een apart groepje te starten. In dat geval zouden enkele scholen intra-scholair lees-, taal- of Plus-groepjes kunnen vormen.

Waar is de Plus-Klas

Zoals we hierboven al zeiden, het liefst binnen het eigen schoolgebouw, maar in ieder geval heeft een Plus-Klas een "eigen" ruimte nodig. Een (op dat moment) leeg lokaal, de docentenkamer met een bord "niet storen" er op geplakt, de bibliotheek op ongebruikte tijden of iets dergelijks.

Wanneer draait de Plus-Klas

De Plus-Klas draait tijdens (= i.p.v.) de normale lessen. Het moet ook niet gezien worden in het kader van "De Brede School" met hobbyclubs of culturele activiteiten.

In de praktijk wordt minimaal 1x per week bij elkaar komen als noodzakelijk ervaren. Dit varieert van een half uur tot een uur.

(bij het Leids Onderwijs Project is dit zelfs 3 uur per week; hier kunnen kinderen in principe het hele jaar deelnemen gedurende de jaren dat ze in groep 6,7 of 8 van de basisschool zitten. Er worden uitsluitend kinderen met testrapporten toegelaten. Het Leids Onderwijs Project heeft dan ook een hoge therapeutische werking. Er komen veelal kinderen die in de eigen school zijn vastgelopen.)

Maar als het vooralsnog niet anders kan begin dan gewoon om de week. Beter iets dan niets. Daarnaast kunnen momenten worden ingebouwd dat de kinderen de rest van de week zonder leiding bij elkaar kunnen komen om met elkaar verder te werken aan een project. De leerkracht van de plusklas heeft regelmatig overleg met de groepsleerkrachten om deze momenten in te plannen. Uiteraard zal dit binnen een systeem waar met weektaken wordt gewerkt een stuk eenvoudiger te organiseren zijn.

Wie leidt de Plus-Klas

De benadering van hoogbegaafde kinderen vergt een iets andere aanpak van de leerkracht dan de gemiddelde basisschool leerling. Een belangrijk aspect van een Plus-Klas is het onder elkaar zijn van gelijkgestemden. Kinderen die bijna "volwassen" eisen aan elkaar stellen op het gebied van vriendschapsrelaties, taalvaardigheid, humor, kennis en begrip worden in de gewone klassensituatie vaak niet begrepen. Onder elkaar en met een "andere" leerkracht ondervinden zij veel minder problemen en komen vaak snel tot rust.

De leerkracht die een plusklas gaat leiden:

- Is ruimdenkend.
- Legt de lat hoger bij deze kinderen dan normaliter het geval is (bijvoorbeeld m.b.t. het taalgebruik naar deze kinderen toe).
- Heeft overwicht bij de collega's.
- Is open en eerlijk naar de kinderen toe.

- Heeft de volledige steun van de directie. Bij afwezigheid van een groepsleerkracht zal deze leerkracht niet gedwongen worden zo'n klas over te nemen ten koste van de verrijkinsgroepen. DEZE VINDEN IN PRINCIPE ALTIJD DOORGANG.
- Persoonlijkheid en interesse zijn haast nog belangrijker dan kennis over begaafdheid, het door de ogen van het kind naar de wereld willen kijken en van gebaande onderwijspaden af kunnen wijken is essentieel.
- Enige kennis van projectmatig werken en voldoende kennis van de verschillende denkstrategieën en leerstrategieën is toch ook belangrijk.
- Is in letterlijke en figuurlijke zin creatief en flexibel van geest.

Waarom een Plus-Klas

De Plus-Klas is er voor die leerlingen die door hun hoogbegaafdheid niet voldoende hebben aan de reguliere lessen, intellectueel te kort komen, niet genoeg uitgedaagd worden en daardoor diverse problemen kunnen krijgen.

Welke visies bestaan er of het wel of juist niet organiseren van zo'n plusklas?

Zoals bij alle onderwerpen zijn deskundigen en andere betrokkenen het ook hier niet met elkaar eens. De ene is voorstander van hele aparte scholen voor deze kinderen, de andere is van mening dat de plusklas bittere noodzaak is omdat binnen het reguliere onderwijs met alle andere problematieken die er zoal spelen echt geen ruimte is voor dit type onderwijs, weer een ander zegt dat het reguliere onderwijs, zeker als het met weektaken en bijvoorbeeld in gedaltoniseerde vorm werkt, toch zeker onderwijs moet kunnen aanbieden zonder dat een plusklas nodig is. Maar zelfs als dat laatste volledig zou kunnen, blijft de bovenschoolse klas toch nodig voor dat element van onder gelijken zijn. Dat is echt heel erg belangrijk voor deze kinderen. Na een excursie van het LOP bijgewoond te hebben, komt men volkomen uitgerust weer thuis. Dit in tegenstelling tot na een dag met een gewoon schoolreisje. Niet dat het allemaal automatisch lieverdjes zijn, maar ze voelen zich onder gelijken prettig en gedragen zich daarnaar. Het voordeel van de plusklas is dat er met ontwikkelingsgelijken wordt gewerkt. Dit geeft een gevoel van herkenning. Ze durven hier dingen te zeggen die ze op school niet zeggen, omdat ze dan wellicht worden uitgelachen of op zijn minst niet begrepen. Er volgt een bevestiging voor de kinderen van hun manier van leren en informatieverwerking. De snelheid van werken ligt hoog, in hun eigen groep worden ze op dat punt niet uitgedaagd en hebben ze zoals gezegd een slechte werkhouding en slecht werktempo. Ze hebben de ruimte om de diepte in te gaan. Dit komt tegemoet aan hun leerstijl. Ze kunnen nieuwe vaardigheden en strategieën ontwikkelen.

Maar in Groningen is een project waar iedere week een aantal uren in de reguliere groep wat men noemt exploratief onderwijs wordt gegeven omdat men daar voorstander is van het geven van goed onderwijs aan hoogbegaafde kinderen in de gewone klas en van mening is dat ook de "gewone" kinderen daar wel bij varen.

Wat zijn de activiteiten in de Plus-Klas

Belangrijk bij plusklassen is dat:

- De emotionele kant van de kinderen aandacht krijgt.
- Er geleerd wordt structuren in de stof aan te brengen.
- Bij met name jonge kinderen de groep niet te groot is.
- De reguliere leerstof in de eigen groep compact wordt aangeboden, zodat er tijd vrijkomt voor verbreding.
- De andere leerlingen weten wat en waarom (er zijn kinderen die hulp krijgen omdat ze alles heel moeilijk vinden, er zijn kinderen die hulp krijgen omdat ze alles heel makkelijk vinden).

Onderwerpen en werkwijze

De kinderen krijgen bij het eerste bezoek een belangstellingsformulier uitgereikt (wat vind je leuk op school en wat niet, waarover zou je meer willen weten, wie zou je graag willen zijn etc.). Aan de hand van de uitkomsten hiervan wordt een project samengesteld.

Dat kan zijn een project over roofdieren, een toneelstuk aan de hand van een boek, een spreekbeurt en dergelijke. Maar ook allerlei proefjes doen die de kinderen zelf opzoeken en onderling uitwisselen en demonstreren. Of een gezamenlijk project waarin de "economie" wordt nagebootst, of het samenstellen van een informatieboekje over bijvoorbeeld de eigen woonplaats. Ook een E.H.B.O.-

cursus is een mogelijkheid. Maar ook filosofieprojecten waarvoor in de handel niet al te dure boekjes te krijgen zijn of materialen van internet zijn te downloaden slaan bij deze kinderen heel goed aan. Met enige fantasie en creativiteit zijn de mogelijkheden oneindig. Belangrijk is een presentatie van het geheel te laten verzorgen voor de medeleerlingen en de ouders. De leerkracht van de plusklas begeleidt, maar zegt niets voor. Alles komt vanuit de kinderen zelf.

Afspraken

De kinderen mogen na het eerste bezoek zelf aangeven of ze willen meedoen. Zo ja, dan worden ze aan afspraken gehouden. Essentieel is dat de volwassene zich ook aan hun afspraken houdt. Komen ze hier zelf niet uit, dan kunnen ze altijd een beroep doen op de leerkracht van de plusklas. Een kind dat bijvoorbeeld chaotisch is zal bij de wekelijkse bijeenkomst tips moeten krijgen hoe e.e.a. aan te pakken. Ook mag hulp bij de andere kinderen van de plusklas worden gevraagd. Maar het zonder reden niet houden aan afspraken wordt niet geaccepteerd. De afspraken moeten dan wel redelijk en haalbaar zijn voor het kind. Als we weer even het chaotische kind als voorbeeld nemen, dan krijgt deze bijvoorbeeld eerst een ochtendaak, als dat goed gaat een dagtaak en zo verder. Bouw om de zoveel weken evaluatiemomenten in met onder andere de vraag of ze nog verder willen.

Maar het is ook heel belangrijk dat er goede afspraken met de groepsleerkracht worden gemaakt, zodat deze zorgt dat er tijd wordt ingeruimd om aan het plusklaswerk te kunnen werken. En zorg ook dat de groepsleerkrachten het belang van een plusklas inzien, anders kan een leerling juist klem komen te zitten tussen plusklas en eigen groep. Zorg voor een voorlichtingsbijeenkomst op school, waarin een aantal kenmerken van hoogbegaafde kinderen uiteen worden gezet en waarom er een plusklas is. De zorg voor de hoogbegaafde kinderen mag zich niet beperken tot de plusklas. Het is zaak dat de begeleiding van deze kinderen ook in de reguliere klas wordt geregeld. Binnen de hele school moet de aangepaste wijze van lesgeven aan deze kinderen doorsijpelen. Door de leerkracht die de plusklas leidt kan hier sturing aan worden gegeven, ondersteund door beleid vanuit de directie en bijvoorbeeld in samenwerking met de intern begeleider. Verrijking en versnelling moeten hand in hand gaan.

Materialen

Indien het budget het toelaat kunnen dure materialen worden aangeschaft. Gezien de praktijk kan er van uitgegaan worden dat er weinig budget is. Naast materiaal van het ABC (de Zelfstandige leergids; totale kosten ca. € 22,50 (Patricia Termeer tel. 0413 - 340774 vertaalster en bewerkster van deze gids) hoeven er weinig andere materiaalkosten dan in de reguliere klas te worden gemaakt. Soms zijn er wat telefoon- en kopieerkosten. Boeken worden geleend uit de school- of plaatselijke bibliotheek of door de kinderen mee van huis genomen. Een kinder-encyclopedie, een atlas van alle landen, een boek over dieren in hun omgeving.

Ook van internet is veel te downloaden.

Indien er samenwerking met andere scholen is kan een materiaalkist die uitgewisseld wordt ook een mogelijkheid zijn. Tevens zijn diverse verrijkings-/verdiepingsmaterialen die ook in de reguliere klas kunnen worden gebruikt in de handel.

(Bij het Leids Onderwijs Project treffen we ook veel spellen aan zoals "4 Get it" "Isis & Osiris", "24 Game", "Kahuma", "Set", "Lord of the rings", "Rozenkoning", "Tangram", "Uno", "Tantrix", "Railroad Rushhour", "Magic" etc. Zie ook de website van 999games: www.999games.nl of Busy Brains <http://home.filtnet.nl/%7Efn002566/home.html>).

Hoe organiseer je zoiets? (praktijkvoorbeelden).

Er kan sprake van een klassikale indeling zijn, maar waar de organisatorische mogelijkheden dit toelaten kan overwogen worden de groepen te mixen, ingedeeld naar boven- en onderbouw bijvoorbeeld. Het Leids Onderwijs Project vindt volledig plaats buiten de eigen school, maar zoals gezegd is de doelstelling uiteindelijk te komen tot een opzet waarbij plusklassen binnen de bestaande scholen worden gedraaid. Maar het verkrijgen van geldstromen is een moeizaam proces.

Het Leids Onderwijs Project wordt dan ook bijna volledig gefinancierd door de ouders zelf, die in een enkel geval subsidie van de gemeente ontvangen. De kinderen bezoeken dit één dagdeel per week, onder schooltijd en krijgen daarvoor vrijstelling van school.

Maar inmiddels zijn er ook een aantal scholen waar men een aantal fre's heeft gereserveerd voor deze vorm van remedial teaching aan de bovenkant. Ook komt het wel voor dat er vanuit het nascholingsbudget geld voor het leren omgaan onder deskundige begeleiding met hoogbegaafde leerlingen wordt vrijgemaakt.

Deze kinderen krijgen dan naast de wekelijkse contacten in de bovenschoolse klas binnen de eigen groep vrijstelling van bepaalde leerstof en er komt verbredingsstof voor in de plaats. Want als er sprake is van een plusklas mag dit niet betekenen dat het betreffende kind in de eigen groep gewoon met het leerstofaanbod mee moet hobbelen. Verbreding, indikken en versnellen blijven noodzakelijk. Er zijn voorbeelden bekend van kinderen die een cursus autotechniek van de INNOVAM deden of de kadercursus van de Nederlandse Schaakbond deden. Maar ook kinderen die onder schooltijd naar muzieklessen mochten of gastcolleges op een school voor voortgezet onderwijs gingen volgen. Maar het kan ook minder extreem in de vorm van een talencursus, en dan liefst een taal die ze later niet binnen het reguliere onderwijs krijgen, of een computercursus. Speel in op de interesses van het kind.

Welke gevolgen heeft een Plus-Klas

Natuurlijk zullen er ook minder enthousiaste reacties zijn. Men vindt hoogbegaafdheid nog wel eens een luxe probleem. "Er zijn nog zoveel andere kinderen die echt zorg nodig hebben", wordt dan gezegd. Of: "al die kinderen die ineens maar hoogbegaafd zijn." Op een cursus over dit onderwerp zei een leerkracht in alle ernst: "Ik zit al 25 jaar in het onderwijs, maar ik heb nog nooit een hoogbegaafde leerling in de klas gehad". Dat is statistisch gesproken een onmogelijkheid. De kans om een hoogbegaafd kind in de klas te krijgen is uitgaande van een IQ vanaf 135 ca. 2%. Dat betekent 1 kind per 2 schooljaren, dat betekent 30.000 tot 35.000 leerlingen in het basisonderwijs (Span).

Als er sprake is van weerstanden is dat meestal een gevolg van de onbekendheid met het fenomeen. Een andere leerkracht zei eens: "het druist zo in tegen alles wat ik op de PABO heb geleerd". En dat is ook zo!

Ook willen er nog wel eens wat weerstand komen van andere ouders. Waarom mag hun kind niet in dat groepje? Het antwoord moet dan luiden dat het het zelfde is als met de remedial teaching voor de kinderen die naar onder uitvallen. Daar zijn criteria voor simpelweg omdat er niet voor iedereen geld en middelen zijn. Voor deze vorm van remedial teaching geldt hetzelfde: een kind moet aan bepaalde criteria voldoen om toegelaten te worden.

In de praktijk wordt door scholen ook niet altijd over hoogbegaafde kinderen gesproken maar over kinderen die wat meer aankunnen. Dat is een beleidskeuze die vooraf moet worden gemaakt. Er moet ook vooraf een beleidsplan komen. De principes die ten grondslag liggen aan het ontwikkelen van beleid voor hoogbegaafde kinderen zijn in feite niet anders dan voor andere groepen leerlingen die extra zorg behoeven, zoals bijvoorbeeld bij dyslexie. We zien graag dat de school het breed op pakt en er beleid bij ontwikkeld, zoals de remedial teaching voor de kinderen die aan de onderkant uitvallen ook professioneel wordt opgepakt. Voor de zorgleerlingen zijn stappenplannen die ook voor het ontwikkelen van hoogbegaafdenbeleid geschikt zijn.

In hoeverre wil men het beleid breed uitdragen en een aanzuigende kracht hebben op de hoogbegaafde leerlingen in de regio? Of wil men het een min of meer geruisloze inbedding in de schoolstructuur geven.

Natuurlijk zijn er ook een aantal nadelen te noemen:

- Extra kosten, extra materialen, extra lokalen
- Andere kinderen kunnen het idee krijgen dat ze benadeeld worden
- Mogelijke continuïteitsproblemen
- De verwachtingen kunnen plotseling te hoog komen te liggen.

Veel weerstand wordt ervaren door de ouders van hoogbegaafde leerlingen. Leerkrachten kunnen zich vaak maar slecht voorstellen dat er zo'n discrepantie kan zitten in het gedrag van een leerling bij hun in de klas en thuis. Het komt voor dat een leerkracht en een ouder het in een 10-minutengesprek klaarblijkelijk niet over hetzelfde kind hebben. En dan gaan bij de ouders emoties spelen. Zij maken zich grote zorgen om hun kind dat depressief is, uren ligt te huilen in bed en gek genoeg in veel gevallen de volgende morgen in de klas zit alsof er allemaal niets aan de hand is.

Zowel ouders als leerkrachten moeten in gesprekken begrip voor elkaars deskundigheid krijgen. De leerkracht op onderwijsgebied, de ouders op het gebied van hun kind. Leg uit wat er kan en niet kan, maar zorg wederzijds dat de afspraken wel worden nagekomen. Leg die afspraken vast. Als het om

praktische zaken gaat als het kopiëren van materialen vraag dan of de ouders daarbij behulpzaam kunnen zijn of biedt als ouder zelf hulp aan.

Nu kunnen volwassenen natuurlijk van alles zeggen. Het zijn de kinderen waar het om gaat. En daarom enkele citaten van kinderen uit de evaluaties van het LOP van de afgelopen jaren.

- Het is moeilijker, dus leuker. In groep 7 moet ik een klein stukje van mijn gedachten gebruiken, hier heb ik al mijn denken nodig, en dat is leuk.
- Zonder het project zou ik de week saai vinden, ik heb er nieuwe vrienden gekregen en ik moet meer nadenken dan op school.
- En de kinderen zijn hetzelfde als jij bent.
- Bij de Plus-Klas moet je nadenken en op school is het saai.
- Ik vond het fijn bij het project, door school kreeg ik veel buikpijn.

En ook de ouders zijn enthousiast:

- Mijn kind vindt het prachtig. Maakt meer vriendjes, voelt zich meer geaccepteerd. Is beter aanspreekbaar, trekt zich minder in zichzelf terug.
- Mijn kind is zich bewust geworden van het "anders" zijn. Hij had daar last van, maar niet binnen deze voor hem veilige groep. Zonder het project had het schooljaar er waarschijnlijk heel slecht uitgezien.
- Hij doet die ene ochtend genoeg energie op om de rest van de week op school op te teren. Zijn leerkracht vindt dat zijn houding positief veranderd is.
- Na deze middag stottert mijn kind niet.
- Het project voldoet uitstekend om de kinderen voor een "totale ineenstorting" te behoeden.
- De kinderen voelen zich begrepen, serieus genomen en veilig.
- Ons kind voelde het als een soort "thuiskomen" op het project.

De leerkrachten lieten weten:

- De betreffende leerling is beter aanspreekbaar, vrolijker, socialer
- De ouders zeggen dat deze leerling veranderd is. Het kind is beduidend steviger
- Kan beter tegen fouten maken
- Het is goed om je ergens in te verdiepen, buiten de klas gaat dat beter
- De leerling functioneert beter binnen de groep, werkhouding is beter geworden, is makkelijker te motiveren
- Een intern begeleider die het project bezocht constateerde met verbazing: "hier zit een totaal andere leerling dan die wij op school meemaken".

Tom Geestman, naar bestaand materiaal van Leontine Zonneveld.